

PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD DYDD MAWRTH, 24 TACHWEDD 2015

YN BRESENNOL: Thomas G. Ellis (Cadeirydd)
Anne Lloyd Jones (Is-Gadeirydd)

Y CYNGHORWYR: Annwen Daniels, Gweno Glyn, E. Selwyn Griffiths, Dilwyn Morgan, Michael Sol Owen, Lesley Day, Jean Forsyth, Anwen J. Davies a Jason Humphreys

SWYDDOGION: Arwel Ellis Jones (Uwch Reolwr Democratiaeth a Chyflawni), Vera Jones (Rheolwr Aelodau - Gwasanaeth Democratiaidd) a Lowri Haf Evans (Swyddog Cefnogi Aelodau a Chraffu)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cyngorwyr Annwen Hughes a Sian Gwenllian, a Geraint Owen (Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol)

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Gofynnwyd i'r holl Aelodau ddatgan buddiant ar gyfer eitem 6, Ymgynghoriad Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol, ond amlinellwyd nad oedd yn fuddiant a oedd yn rhagfarnu.

3. MATERION BRYD

Dim i'w nodi

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 29 Medi, 2015 fel rhai cywir.

5. Y PWYLLGOR SAFONAU - ADRODD AR FAES GWAITH Y PWYLLGOR

a) Croesawyd Dr Einir Young, Cadeirydd y Pwyllgor Safonau, i'r Pwyllgor i gyflwyno adroddiad blynyddol y Pwyllgor Safonau am 2014/15.

Manylodd Dr Einir Young ar brif bwrpas a swyddogaethau'r pwyllgor o hybu a chynnal safonau uchel o ymddygiad cyngorwyr ac aelodau cyfetholedig Cyngor Gwynedd a chynghorau cymuned a thref Gwynedd. Cyfeiriodd at aelodaeth y pwyllgor a'r gwaith a gyflawnwyd yn ystod 2014/15. Ateggodd eu bod yn mesur llwyddiant drwy anogaeth a hyfforddiant yn hytrach nag ymdrin â chwynion. Diolchodd i Gwilym Ellis Evans, fu'n Gadeirydd y Pwyllgor am 10 mlynedd, am ei waith diwyd a'i ymroddiad; i Sam Soysa, fu'n Is-gadeirydd, cyn i'w gyfnod ar y pwyllgor ddod i ben ac am gefnogaeth Ms Linda Byrne a fu'n aelod o'r Pwyllgor

Diolchodd hefyd i'r Swyddog Monitro a'r swyddogion eraill sy'n rhoi cefnogaeth i'r pwyllgor.

Diolchwyd i Dr Einir Young am gyflwyno'r adroddiad.

- b) Ategodd y Cynghorydd Michael Sol Owen, oedd yn Aelod o'r Pwyllgor Safonau, bod eu gwaith yn heriol ac yn gosod canllawiau da ar gyfer y Cyngor a Chynghorau Cymunedau.
- c) Mewn ymateb i sylw ynglŷn â rhannu neges glir gyda chynghorau cymuned parthed 'datganiad o fuddiant', nodwyd bod cyfres o gyrsiau hyfforddiant wedi eu cynnal yn yr Hydref gyda chynghorau cymuned i hyrwyddo a chodi ymwybyddiaeth o ystyr y côd ymddygiad. Gwnaed sylw pellach bod cynghorau cymuned, yn eu cyfarfod blynyddol, yn derbyn y côd ymddygiad - cyfle blynyddol felly i'w hatgoffâ, ond amlwg nad ydy hyn yn ymarfer cyson.
- d) O gofio rôl benodol y Pwyllgor o edrych ar wasanaethau i aelodau, gofynnwyd a oedd mwy y gellid ei wneud o ran cefnogaeth i aelodau'r Cyngor yng nghyd destun ymddygiad, neu a oedd digon wedi ei wneud yn barod.

Mewn ymateb, amlygodd y Swydd Monitro ddau ddatblygiad diweddar

- Prawf Budd Cyhoeddus
- Y cysyniad o hawl i rwydd hynt i siarad mewn fforwm Gwleidyddol lle gellid derbyn trafodaeth a beirniadaeth gadarn.

Nododd bod bwriad i gynnal gweithdy hyfforddiant yn y Gwanwyn i hyrwyddo'r datblygiadau hyn. O safbwynt gwaith y Pwyllgor Gwasanaethau Democraidd, y bwriad oedd amlygu rôl y Pwyllgor Safonau a chreu perthynas mwy amlwg gyda'r aelodau drwy godi ymwybyddiaeth o'r gwaith a chynnal rhaglen ymgysylltiol i rannu gwybodaeth i gadw'r côd yn fyw yn y meddwl.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad a diolch i'r Cadeirydd a'r Pwyllgor am eu gwaith pwysig.

6. YMGYNGORIAD Y PANEL ANNIBYNNOL CYMRU AR GYDNABYDDIAETH ARIANNOL

- a) Cyflwynwyd adroddiad Pennaeth Gwasanaethau Democraidd i ysgogi trafodaeth ar gynigion drafft y Panel Annibynnol ar Gydabyddiaeth Ariannol. O ran cefndir yr adroddiad, eglurwyd mai Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol sydd yn gyfrifol am bennu cyflogau a chostau sydd yn daladwy i gynghorwyr yn rhinwe eu dyletswyddau. Yn flynyddol, bydd y Panel yn cyhoeddi cynigion drafft ac yn ymgynghori arnynt, ond yn hanesyddol, nid oes llawer o destun trafod ar yr argymhellig gan ei fod yn cymryd agwedd gyffredin at y cyflogau a'r costau a delir i bob cynghorydd. Ategwyd bod angen sylw pellach i rai o'r cynigion eleni, a thynnwyd sylw at yr awgrymiadau hynny yn yr adroddiad - y peth sylfaenol oedd na fydd cynnydd yn y cyflc sylfaenol.
- b) O ran y newidiadau eraill, nodwyd eu bod yn amrywio o ran barn, ond bod angen trafodaeth ynglŷn ag awgrym o gyflwyno dwy haen i'r Cabinet; awgrym o ddwy haen i gadeiryddion Pwyllgorau ac awgrym bod arweinydd yr wrthblaid fwyaf i'w osod yr un lefel o ail haen y cadeiryddion.
- c) Nodwyd eleni, mai un peth oedd wedi achosi pryder, a bod Cymdeithas Llywodraeth Lloegr Cymru wedi tynnu sylw ato, yw bod Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus wedi

ysgrifennu at y Panel yn tynnu sylw at yr angen i gadw llygad a lleihau gwariant cyhoeddus. Ategwyd anfodlonrwydd Cymdeithas Llywodraeth Leol tuag at hyn a dadleuwyd y byddai'n ymddangos bod ymyrraeth wleidyddol ar y penderfyniad. Cydnabuwyd y llythyr, ond gwneud penderfyniad ar sail tystiolaeth fydd y Panel.

d) Sylwadau yn codi o'r drafodaeth:

- Awgrymwyd bod y drefn bresennol yn dderbyniol
- Derbyn bod cyfrifoldeb cadeiryddion yn amrywio o ran amllder cyfarfodydd ac felly ystyriwyd bod cynnig y Panel yn un rhesymol
- Y dylid ceisio cydnabyddiaeth i Is Gadeirydd sydd yn sefyll i mewn dros y Cadeirydd am gyfnod

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad ac awdurdodi'r swyddogion i gyfleu'r sylwadau yn yr adroddiad i'r Panel

7. E-BYST CYNGHORWYR

- a) Cyflwynwyd adroddiad Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn argymhell y Pwyllgor i gadarnhau'r weledigaeth a'r penderfyniad gwreiddiol o ddefnydd e-byst Cyngorwyr. Atgoffwyd yr aelodau bod y weledigaeth honno wedi cael ei mabwysiadu gan Bwrdd y Cyngor 27.3.2012 lle penderfynwyd ei bod yn orfodol i Aelod Etholedig dderbyn a defnyddio e-bost corfforaethol y Cyngor. Cyfeiriwyd at y rhesymau dros ddefnyddio cyfeiriad corfforaethol yn hytrach na chyfeiriad e-bost personol. Amlinellwyd mai'r defnydd o dechnoleg electroneg yw prif ddull gohebu gydag Aelodau - yn rhan o frand y Cyngor ac yn gyfle i Aelodau Etholedig weithredu dan yr un faner a staff y Cyngor.
- b) Nodwyd yn ddiweddar bod ambell Aelod wedi gwneud cais i dderbyn gohebiaeth drwy gyfeiriadau e-bost personol ac nad oedd hyn wedi ei ganiatau hyd yma (yn bennaf oherwydd nad oedd unrhyw sicrwydd o ddiogelwch gyda defnydd e-bost personol). Ategwyd hefyd, bod cyfrif e-byst corfforaethol y Cyngorwyr yn cau os na fydd yr aelod wedi ei ddefnyddio o fewn 12 mis.
- c) Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â sut mae cysylltu gydag aelod sydd ddim yn defnyddio e-byst, eglurwyd bod y rhai hynny sydd wedi ein hysbysu o'u penderfyniad yn derbyn pob dim drwy lythyr / copi papur. Fodd bynnag, mewn rhai achosion mae cyfrifon ebyst aelodau wedi eu cau yn awtomatig gan nad ydynt wedi eu defnyddio am gyfnod o dros 12 mis, ac nid oedd yr Adran yn ymwybodol o'r diffyg defnydd, ac felly nad oedd aelodau yn derbyn gohebiaeth o gwbl. Mewn ymateb pellach at newidiadau a chyfyngiadau diweddar o ran defnydd e-byst ar gyfrifiadur personol, nodwyd bod nodyn wedi ei yrru i bob aelod trwy Rhaeadr i gyfarch hyn a bod yr Adran Technoleg wedi ymateb yn hwylus ac effeithiol. Yng nghyd destun cael mynediad at e-byst o ffôn symudol, nodwyd bod yr Adran Dechnoleg yn gweithio ar declyn all alluogi hyn (diweddiariad i'w gyflwyno ym mis Chwefror).
- d) Sylwadau yn codi o'r drafodaeth
- pryder nad oedd rhai Aelodau yn defnyddio cyfrif e-bost y Cyngor
 - anodd deall sut mae Cyngorwyr yn gwneud ei gwaith yn effeithiol heb ddefnyddio / derbyn gwybodaeth drwy e-byst
 - cyfrif e-bost corfforaethol yn sicrhau cyfathrebu teg a chywir
 - derbyn bod fframwaith cadarn a diogel yn ei lle

PENDERFYNWYD cadarnhau eto benderfyniad gwreiddiol y Cyngor ynghylch gweledigaeth a chyfeiriadau e-bost swyddogol y Cynghorwyr:

- pwysleisio wrth y nifer fechan hynny sydd ddim yn defnyddio eu cyfrif e-bost corfforaethol y dylid gwneud hynny ac
- annog y rhai hynny sydd wedi penderfynu peidio defnyddio'r dechnoleg i ail ystyried eu benderfyniad.

8. GWE-DDARLLEDU

- a) Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democraidd i rannu gwybodaeth ar y defnydd o'r system we-ddarlledu sydd bellach wedi bod yn weithredol ers 2015. Nodwyd bod y Cyngor bellach wedi gwe ddarlledu 23 o gyfarfodydd gyda chyfanswm nifer y gwylwyr oddeutu 3400.

Adroddwyd ei bod yn briodol bellach i asesu i ba raddau y mae'r Cyngor am barhau gyda'r drefn o'r flwyddyn nesaf ymlaen. Nodwyd bod y niferoedd gwyllo yn gymharol fach o gymharu gyda chynghorau eraill a bod gwahaniaethau amlwg rhwng Cyfarfodydd. Ymddengys hefyd, wrth ddadansoddi'r ffigurau fesul cyfarfod, mai'r 'pwnc' sydd yn gyrru'r gwyllo ac felly, os am barhau, bod llawer eto y gellid ei wneud i godi ymwybyddiaeth a chynyddu diddordeb.

Ategwyd mai arian grant sydd wedi bod yn cyfarch cost y system hyd yma a bod y grant yn dirwyn i ben. Yn dilyn arolwg diweddar, nodwyd bod rhai cynghorau wedi amlygu gwahaniaeth barn ynglŷn â pharhau gyda'r ddarpariaeth a hyn oherwydd cyfnod lle mae toriadau mewn gwasanaethau yn bwnc dadleuol. Yng Ngwynedd, amlygwyd bod cyfle i geisio gwella'r cyswllt rhwng y ddarpariaeth fideo gynadleddau ar gallu i fynychu o bell i arbed costau i'r Cyngor drwy ail gyfeirio adnoddau presennol i barhau gyda'r gwasanaeth gwe-ddarlledu.

- b) Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â chost y system, nodwyd mai un cwmni sydd yn gwasanaethu'r mwyafrif o Gynghorau a bod modd negodi pris am eu gwasanaeth.
- c) Sylwadau yn codi o'r drafodaeth
- cefnogi'r angen i barhau ond pryder am y gost
 - angen codi ymwybyddiaeth a diddordeb
 - Megis dechrau mae'r broses ac felly cynnig buddsoddiad pellach am flwyddyn arall o leiaf

PENDERFYNWYD parhau gyda System Gwe-ddarlledu y Cyngor gan negodi pris o ran costau a chynnal trafodaethau pellach ar sut i gynyddu'r diddordeb.

9. ADRODDIADAU BLYNYDDOL 2014 / 2015

- a) Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democraidd yn diweddar ym 2014/2015 ynghyd a chais am sylwadau i hwyluso trefniadau ar gyfer 2015/2016.

Amlygwyd bod y nifer o Aelodau etholedig sydd wedi cyhoeddi adroddiad blynyddol wedi cynyddu dros y blynyddoedd diwethaf, gyda 39 wedi cwblhau eleni.

- b) Mewn ymateb i'r adroddiad nodwyd bod angen sicrhau mai adroddiad ffeithiol yw'r adroddiad am y Cynghorydd. I sicrhau hyn rhaid cadw at y canllawiau cyfreithiol er mwyn osgoi'r posibilrwydd o orfod golygu'r hyn gall ei gynnwys a'r hyn y dylid ei adael allan. Cynigiwyd hefyd y dylid dosbarthu'r canllawiau gyda'r templed er mwyn

hwyluso'r drefn. Ategwyd, er y gall adroddiad ymddangos yn ddi fflach, cyhoeddiad y Cyngor ydyw o waith y Cyngorydd ac nad oed unrhyw beth yn rhwystro cyngorydd rhag cyhoeddi adroddiad eu hun, ar gyfryngau cymdeithasol eraill er enghraifft.

- c) Sylwadau yn codi o'r drafodaeth
- angen gosod mwy o gyd-destun
 - angen ail edrych ar y canrannau presenoldeb
 - cynnig gosod niferoedd cyfarfodydd mewn blwyddyn v presenoldeb
 - a oes sylwadau / ymateb wedi eu derbyn gan y cyhoedd
 - a oes modd cynnwys rhesymau dros absenoldeb?

Mewn ymateb i'r sylwadau, nodwyd nad oedd ymateb gan y cyhoedd wedi ei dderbyn ond bod posib gwneud ymholiadau pellach. O ran presenoldeb, amlygwyd y bydd system *Mod Gov* hefyd yn cofnodi canrannau presenoldeb fydd yn cael eu cyhoeddi ar y wefan - bydd modd caniatáu cynnwys rhesymau dros absenoldeb ar y templed ond nid ar y system *Mod Gov*.

PENDERFYNWYD diwygio'r templed i gyfarch y sylwadau uchod ynghyd a dosbarthu'r canllawiau gyda'r templed.

10. ADRODDIAD DIWEDDARU IS-GRŴP AMRYWIAETH

- a) Cyflwynwyd adroddiad Cadeirydd yr Is-grŵp Amrywiaeth ar waith diweddar yr is-grŵp ynghyd a'r wybodaeth y maent wedi ei gasglu i lunio rhaglen waith. Atgoffwyd yr aelodau bod yr Is-grŵp wedi ei sefydlu ym mis Chwefror 2015 mewn ymateb i adroddiad cenedlaethol ac arweiniad yn Neddf Llywodraeth Leol 2012 i geisio cynnydd amrywiaeth mewn llywodraeth Leol.
- b) Nodwyd bod yr is-grŵp wedi bod yn edrych ar sefyllfa gyfredol Gwynedd o gymharu proffiliau Aelodau etholedig Gwynedd gyda phroffiliau trigolion y Sir - edrychwyd ar ystadegau yn ymwneud ag oedran, rhyw, cefndir ethnig ac anabledd. Yn dilyn dadansoddiad o'r sefyllfa lluniwyd rhaglen waith er mwyn ceisio gwahaniaeth ar gyfer Etholiad 2017.
- c) Trafodwyd y rhaglen waith fesul pennawd.
- d) Sylwadau yn codi o'r drafodaeth
- Cyfle yma i hybu / annog / rhannu gwybodaeth / hyfforddi ieuencid y Sir drwy Glybiau Ieuencid, Clybiau Ffermwyr Ifanc ayyb
 - Angen hybu ymarfer da
 - Cyflwyno pobl drwy faterion penodol i annog diddordeb
 - Awgrym i annog ymweliadau â Phwyllgorau / gwylio gweddarllediad
 - Cyngor Ysgolion - derbyn eu bod yn bwysig ond angen cynyddu eu dealltwriaeth o Ddemocratiaeth
 - Annog cyflogwyr i fod yn hyblyg i ryddhau unigolion sydd yn ystyried gyrfa mewn gwleidyddiaeth
 - Awgrym i ystyried cyfarfodydd gyda'r nos
 - Awgrym i gynnig hyfforddiant i rai sydd yn ystyried bod yn gyngorydd
- e) Mewn ymateb, nodwyd bod y Llywodraeth wedi adnabod rhwystr o ran hyblygrwydd gan gyflogwyr ac yng nghyd desun cyfarfodydd gyda'r nos, bydd y Cyngor yn ymgynghori ar hyn yn flynyddol.

Penderfynwyd cymeradwyo'r rhaglen waith arfaethedig

11. SIARTER AELODAU - SWYDD DDISGRIFIADAU

- a) Cyflwynwyd, er gwybodaeth, adroddiad Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn rhoi diweddariad ar gyfer ennill Siarter Aelodau i Gyngor Gwynedd. Argymhellwyd y dylid gweithredu mewn dau gam. Y cam cyntaf fydd i swyddogion sicrhau eglurder o'r sefyllfa gyfredol ac yn ail i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd sefydlu grŵp bychan o Gynghorwyr i edrych ar y gwaith o ennill y Siarter i Gyngor Gwynedd, gan gychwyn gyda'r gwaith ar y swydd ddisgrifiadau.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad gan awgrymu y dylid parhau i geisio ennill Breinlen Cynorthwyo a Datblygu Cynghorwyr Cymru

Dechreuodd y cyfarfod am 10.00 y.b. a daeth i ben am 12.00 y.h.

CADEIRYDD